

Проект закону про внесення змін і доповнень до Кримінального кодексу

Повний переклад українською мовою

Автор і заявник

Адвокат Маріан Георгієв Іванов

Софійська адвокатська колегія

Авторська пропозиція щодо вдосконалення законодавства, подана відповідно до статті 45 Конституції Республіки Болгарія та частин 1 і 2 статті 18 Закону про нормативні акти. Це не законопроект, формально внесений суб'єктом, який має право законодавчої ініціативи. Пропозиція не є ані прийнятим законом, ані чинним правом.

Застереження щодо перекладу

Цей переклад надається для ознайомлення і не є засвідченим. Болгарський оригінал має переважну силу. Перекладений PDF не містить електронного підпису оригіналу.

Супровідний лист, запропоновані положення, пояснювальну записку та джерела перекладено повністю. Позначення статей зберігають оригінальні кириличні літерні суфікси. Позначки сторінок оригіналу стосуються болгарського PDF; переклад має власну нумерацію. Терміни описують болгарські установи та процедури без їх пристосування до права іншої держави.

Болгарський оригінал: ZID_NK_25.09.2026.pdf

SHA-256 оригінального файлу: DDCF54B5DB599FBD4E8A6538AEE8C629A50581AE02138F973E04EE6892FDEB9E

СТОРІНКА 01 / 21 БОЛГАРСЬКОГО ОРИГІНАЛУ

МІНІСТРОВІ ЮСТИЦІЇ

РАДІ МІНІСТРІВ РЕСПУБЛІКИ БОЛГАРІЯ

НАРОДНИМ ЗБОРАМ РЕСПУБЛІКИ БОЛГАРІЯ

через Голову Народних зборів

з проханням направити до Комісії з правових питань

ПРОПОЗИЦІЯ ЩОДО ВДОСКОНАЛЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА

відповідно до статті 45 Конституції та частин 1 і 2 статті 18 Закону про нормативні акти

Автор і заявник: Маріан Георгієв Іванов, адвокат

Софійська адвокатська колегія, індивідуальний адвокатський реєстраційний номер 1800713910

Контактна електронна адреса: ivanov.bg.sf@gmail.com

Адреса для листування: бул. Александър С. Пушкин, 84А, район Бояна, Софія 1616.

Відповідно до статті 45 Конституції Республіки Болгарія та частин 1 і 2 статті 18 Закону про нормативні акти від власного імені подаю цей проект Закону про внесення змін і доповнень до Кримінального кодексу разом із пояснювальною запискою як пропозицію щодо вдосконалення законодавства. Він є частиною пакета пропозицій щодо змін і доповнень до Кримінального кодексу, Кримінального процесуального кодексу та Закону про судову систему.

Прошу міністра юстиції організувати експертну оцінку та, у разі підтримки пропозиції, вжити необхідних заходів для підготовки проекту закону на розгляд Ради міністрів.

Прошу Раду міністрів оцінити пропозицію з огляду на її повноваження за статтею 87(1) Конституції та, у разі позитивної оцінки, доручити необхідну підготовчу роботу для здійснення законодавчої ініціативи.

Прошу Голову Народних зборів направити пропозицію до Комісії з правових питань та надати її депутатам Народних зборів для ознайомлення, обговорення в установленому порядку й розгляду можливості здійснення законодавчої ініціативи.

Прошу повідомити вхідний реєстраційний номер, направлення до компетентного органу та результат розгляду через Систему захищеного електронного вручення (ССЕВ), додатково повідомивши на зазначену вище електронну адресу.

СТОРІНКА 02 / 21 БОЛГАРСЬКОГО ОРИГІНАЛУ

Проект

**ЗАКОН ПРО ВНЕСЕННЯ ЗМІН І ДОПОВНЕНЬ ДО
КРИМІНАЛЬНОГО КОДЕКСУ**

(Оприлюднений у «Държавен вестник», № 26 за 1968 р.; виправлений, № 29 за 1968 р.; змінений і доповнений, № 92 за 1969 р., № 26 і 27 за 1973 р., № 89 за 1974 р., № 95 за 1975 р., № 3 за 1977 р., № 54 за 1978 р., № 89 за 1979 р., № 28 за 1982 р.; виправлений, № 31 за 1982 р.; змінений і доповнений, № 44 за 1984 р., № 41 і 79 за 1985 р.; виправлений, № 80 за 1985 р.; змінений і доповнений, № 89 за 1986 р.; виправлений, № 90 за 1986 р.; змінений і доповнений, № 37, 91 і 99 за 1989 р., № 10, 31 і 81 за 1990 р., № 1 і 86 за 1991 р.; виправлений, № 90 за 1991 р.; змінений і доповнений, № 105 за 1991 р., № 54 за 1992 р., № 10 за 1993 р., № 50, 97 і 102 за 1995 р., № 107 за 1996 р., № 62, 85 і 120 за 1997 р., № 83, 85, 132, 133 і 153 за 1998 р., № 7, 51 і 81 за 1999 р., № 21, 51 і 98 за 2000 р., № 41 і 101 за 2001 р., № 45 і 92 за 2002 р., № 26 і 103 за 2004 р., № 24, 43, 76, 86 і 88 за 2005 р., № 59, 75 і 102 за 2006 р., № 38, 57, 64, 85, 89 і 94 за 2007 р., № 19, 67 і 102 за 2008 р., № 12, 23, 27, 32, 47, 80, 93 і 102 за 2009 р., № 26 і 32 за 2010 р., № 33 і 60 за 2011 р., № 19, 20 і 60 за 2012 р., № 17, 61 і 84 за 2013 р., № 19, 53 і 107 за 2014 р., № 14, 24, 41, 74, 79 і 102 за 2015 р., № 32, 47, 83 і 95 за 2016 р., № 13, 54, 85 і 101 за 2017 р., № 55 за 2018 р., № 1, 7, 16 і 83 за 2019 р., № 13, 23, 28, 44, 88, 103 і 108 за 2020 р., № 9 і 84 за 2021 р., № 53 і 79 за 2022 р., № 10, 67, 82 і 84 за 2023 р., № 23, 39, 41 і 42 за 2024 р., № 49, 50, 54, 60, 61, 64, 65, 87 і 115 за 2025 р., № 27, 32 і 55 за 2026 р.)

§ 1. У статті 23 додається частина (4):

«(4) При визначенні сукупного покарання суд ураховує пропорційність його остаточного строку або розміру злочинам, включеним до сукупності, їхній кількості й тяжкості, а також загальному характеру та обсягу заподіяної шкоди. Суд окремо мотивує застосування або незастосування статті 24».

§ 2. Частина (2) статті 38а викладається в такій редакції:

«(2) Довічне позбавлення волі призначається лише тоді, коли воно передбачене за відповідний злочин, конкретний учинений злочин є винятково тяжким, а цілі статті 36 не можуть бути досягнуті позбавленням волі на певний строк. Наявність кваліфікуючої ознаки складу злочину, зокрема особливо тяжкого випадку, сама собою не встановлює цих передумов. Суд окремо мотивує кожну з них».

§ 3. Частина (2) статті 39 викладається в такій редакції:

«(2) Як виняток позбавлення волі може призначатися на строк до тридцяти років при заміні довічного позбавлення волі, у разі множинності злочинів за статтями 24 і 27(1), а також у випадках, прямо передбачених Особливою частиною цього Кодексу».

§ 4. У статті 54 додаються частини (3)-(5):

«(3) При оцінці за частиною (1) суд послідовно враховує:

1. характер та обсяг заподіяної шкоди й конкретно створеної небезпеки;
2. форму та ступінь вини, спосіб вчинення й внесок виконавця;
3. пом'якшувальні та обтяжувальні обставини з дотриманням статті 56;
4. відомості про особу виконавця, його вік, здоров'я та поведінку після злочину, важливі для цілей покарання, зокрема зусилля з обмеження та усунення шкоди.

(4) Суд визначає обставини, які зумовлюють обраний вид і суворість покарання, та пояснює їхню сукупну оцінку. Якщо закон допускає менш суворе покарання, суд зазначає, чому його недостатньо для досягнення цілей статті 36.

СТОРІНКА 03 / 21 БОЛГАРСЬКОГО ОРИГІНАЛУ

(5) Реалізація права на мовчання, заперечення обвинувачення та правомірна реалізація процесуальних прав не є обтяжувальними обставинами. Недоведене обвинувачення в іншому злочині не може бути підставою висновку про підвищену суспільну небезпечність виконавця».

§ 5. Стаття 115 викладається в такій редакції:

«Стаття 115. Особа, яка умисно позбавить життя іншу особу, карається за вбивство позбавленням волі на строк від п'ятнадцяти до тридцяти років або довічним позбавленням волі».

§ 6. У частині (1) статті 116 в тексті після пункту 12 слова «від п'ятнадцяти до двадцяти років» замінюються словами «від двадцяти до тридцяти років».

§ 7. У статті 124 додається частина (5):

«(5) Крім випадків частин (2) і (4), якщо смерть за частиною (1) спричинена тяжким тілесним ушкодженням за статтею 128(3), статтею 131(3) або статтею 131а(2), покаранням є позбавлення волі на строк від десяти до тридцяти років або довічне позбавлення волі, а якщо тілесне ушкодження становить небезпечний рецидив - позбавлення волі на строк від п'ятнадцяти до тридцяти років або довічне позбавлення волі».

§ 8. У статті 128 додається частина (3):

«(3) Якщо виконавець мав умисел заподіяти будь-яке з ушкоджень за частиною (2), покаранням є позбавлення волі на строк від п'яти до двадцяти років або довічне позбавлення волі».

§ 9. У статті 131 додається частина (3):

«(3) Якщо тяжке тілесне ушкодження заподіяне за умов статті 128(3), покаранням є:

1. у випадках частини (1) - позбавлення волі на строк від семи до двадцяти п'яти років або довічне позбавлення волі;

2. у випадках частини (2) - позбавлення волі на строк від десяти до тридцяти років або довічне позбавлення волі».

§ 10. У статті 131а вносяться такі доповнення:

1. Чинний текст стає частиною (1).

2. Додається частина (2):

«(2) Якщо тяжке тілесне ушкодження за частиною (1) заподіяне за умов статті 128(3), покаранням є позбавлення волі на строк від дванадцяти до тридцяти років або довічне позбавлення волі».

§ 11. У статті 149 додається частина (6):

«(6) Положення цієї статті застосовуються, якщо діяння не становить злочину за статтею 152».

§ 12. У статті 150 додається частина (5):

«(5) Положення цієї статті застосовуються, якщо діяння не становить злочину за статтею 152».

СТОРІНКА 04 / 21 БОЛГАРСЬКОГО ОРИГІНАЛУ

§ 13. У статті 151 додається частина (7):

«(7) Положення цієї статті застосовуються, якщо діяння не становить злочину за статтею 152».

§ 14. Стаття 152 викладається в такій редакції:

«Стаття 152. (1) Особа, яка здійснить сексуальне проникнення з іншою особою без її вільно наданої згоди, карається за згвалтування позбавленням волі на строк від п'яти до двадцяти років або довічним позбавленням волі.

(2) Покаранням є позбавлення волі на строк від семи до двадцяти п'яти років або довічне позбавлення волі, якщо:

1. потерпілому не виповнилося вісімнадцяти років;
2. потерпілий є нащадком або усиновленою дитиною виконавця;
3. діяння становить повторний злочин.

(3) Покаранням є позбавлення волі на строк від десяти до тридцяти років або довічне позбавлення волі, якщо:

1. діяння вчинене двома або більше особами;
2. заподіяно тілесне ушкодження середньої тяжкості;
3. діяння спричинило спробу самогубства;
4. діяння вчинене з метою залучення потерпілого до подальших розпусних дій або проституції;
5. діяння становить небезпечний рецидив.

(4) Покаранням є позбавлення волі на строк від п'ятнадцяти до тридцяти років або довічне позбавлення волі, якщо:

1. потерпілому не виповнилося шістнадцяти років;
2. заподіяно тяжке тілесне ушкодження;
3. діяння спричинило самогубство;
4. діяння становить особливо тяжкий випадок.

(5) Сексуальним проникненням у значенні цієї статті є:

1. проникнення пенісом у піхву, анус або рот іншої особи;
2. проникнення іншою частиною тіла або предметом у піхву чи анус іншої особи, якщо діяння має сексуальний характер, визначений його природою, метою та обставинами вчинення;
3. здійснення потерпілим дії за пунктом 1 або 2 щодо виконавця або третьої особи внаслідок примусу, застосованого до потерпілого.

(6) Згода є вільно наданою, якщо вона випливає з вільної волі особи, яка розуміє характер конкретної дії та здатна зробити вибір, і виражена словами або однозначною поведінкою. Вона стосується конкретної дії та може бути відкликана будь-коли. Мовчання, відсутність фізичного опору, попередні сексуальні стосунки

СТОРІНКА 05 / 21 БОЛГАРСЬКОГО ОРИГІНАЛУ

або наявні шлюбні чи інші інтимні відносини самі собою не встановлюють згоди.

(7) Вільно наданої згоди немає, якщо діяння вчинене із застосуванням сили або погроз, якщо потерпілий спить, непритомний або через свій стан не здатний розуміти дію чи висловити волю, або якщо виконавець використовує відносини залежності чи нагляду так, що виключається можливість вільного вибору.

(8) До злочину за цією статтею застосовуються правила статей 11 і 14. Відсутність згоди та її охоплення умислом виконавця підлягають доказуванню. Сам вік потерпілого за пунктом 1 частини (2) або пунктом 1 частини (4) не створює презумпції виконання ознак основного складу за частиною (1). Якщо діяння не становить зґвалтування, залишаються застосовними положення, що захищають сексуальну недоторканність дітей незалежно від їхньої згоди».

§ 15. Наприкінці статті 153 додаються слова: «, якщо діяння не становить злочину за статтею 152».

§ 16. У статті 157 додається частина (8):

«(8) Положення цієї статті застосовуються, якщо діяння не становить злочину за статтею 152».

§ 17. У статті 195 додаються частини (6)-(8):

«(6) Крадіжка, вчинена шляхом незаконного проникнення до чужого житла, карається позбавленням волі на строк від двох до чотирнадцяти років, якщо не передбачене суворіше покарання. Для застосування цієї частини присутність мешканця в житлі під час діяння не вимагається.

(7) Якщо при крадіжці шляхом незаконного проникнення до чужого житла виконавець має при собі вогнепальну зброю, вибухову речовину або інший предмет із метою використати його проти особи для вчинення крадіжки, утримання вилученого майна або забезпечення втечі, покаранням є позбавлення волі на строк від п'яти до двадцяти років або довічне позбавлення волі, якщо не передбачене суворіше покарання.

(8) За наявності ознак насильницького заволодіння майном діяння кваліфікується за статтею 198 або 199. За те саме вилучення окреме покарання за частиною (6) або (7) не призначається».

§ 18. У частині (1) статті 196 додаються пункти 3 і 4:

«3. у випадках статті 195(6) - позбавлення волі на строк від п'яти до двадцяти років;

4. у випадках статті 195(7) - позбавлення волі на строк від восьми до тридцяти років або довічне позбавлення волі».

§ 19. У статті 196а вносяться такі доповнення:

1. Чинний текст стає частиною (1).

2. Додається частина (2):

«(2) Якщо крадіжка за частиною (1) вчинена за умов статті 195(7), покаранням є позбавлення волі на строк від десяти до тридцяти років або довічне позбавлення волі та конфіскація всього майна винного або його частини».

§ 20. У статті 197 вносяться такі зміни та доповнення:

1. У пункті 3 після слів «до восьми років» додаються слова: «, крім випадків пункту 6».

СТОРІНКА 06 / 21 БОЛГАРСЬКОГО ОРИГІНАЛУ

2. У пункті 4 після слів «до восьми років» додаються слова: «, крім випадків пункту 7».

3. У пункті 5 після слів «статтею 196а» додаються слова: «, частина (1)».

4. Додаються пункти 6 і 7:

«6. у випадках статті 195(6), крім випадків статті 195(7) та статей 196 і 196а, - позбавлення волі на строк від одного до десяти років;

7. у випадках статті 195(2), якщо крадіжка вчинена шляхом незаконного проникнення до чужого житла, крім випадків статті 195(7) та статей 196 і 196а, - позбавлення волі на строк від двох до дванадцяти років».

§ 21. У частині (1) статті 198 слова «від трьох до десяти років» замінюються словами «від п'яти до двадцяти років або довічне позбавлення волі».

§ 22. У статті 199 вносяться такі зміни:

1. У частині (1) в тексті після пункту 5 слова «від п'яти до п'ятнадцяти років» замінюються словами «від восьми до тридцяти років або довічне позбавлення волі».

2. У частині (2) слова «від п'ятнадцяти до двадцяти років» замінюються словами «від двадцяти до тридцяти років».

§ 23. У статті 209 вносяться такі зміни:

1. У частині (1) слова «від одного до шести років» замінюються словами «від одного до десяти років».

2. У частині (2) слова «до п'яти років» замінюються словами «до десяти років».

§ 24. У частині (1) статті 210 слова «від одного до восьми років» замінюються словами «від трьох до десяти років».

§ 25. У статті 211 слова «від трьох до десяти років» замінюються словами «від п'яти до десяти років».

§ 26. У статті 288 вносяться такі зміни та доповнення:

1. Чинний текст стає частиною (1), в якій слова «від одного до шести років» замінюються словами «від двох до восьми років».

2. Додаються частини (2)-(4):

«(2) Покаранням є позбавлення волі на строк від трьох до десяти років і позбавлення прав за пунктами 6 і 7 статті 37(1), якщо діяння за частиною (1) вчинене суддею, судовим засідателем, прокурором або органом розслідування при здійсненні повноважень під час перевірки відомостей про злочин або кримінального провадження, чи за вказівкою або на виконання рішення організованої злочинної групи.

(3) Якщо внаслідок діяння за частиною (1) або (2) кримінальне переслідування за тяжкий злочин стає неможливим через спливу строку давності, а виконавець передбачав цей наслідок і бажав або допускав його, покаранням є позбавлення волі на строк від п'яти до дванадцяти років і позбавлення прав за пунктами 6 і 7 статті 37(1).

(4) Скасування або зміна акта, виправдання обвинуваченого, закриття або зупинення провадження чи спливу процесуального строку самі собою не встановлюють вчинення злочину за цією статтею. Кримінальна відповідальність вимагає встановлення конкретного порушення службового обов'язку, умислу й мети за частиною (1), а у випадках частини (3) - також причинного зв'язку зі спливом строку давності».

СТОРІНКА 07 / 21 БОЛГАРСЬКОГО ОРИГІНАЛУ

§ 27. Додається стаття 288а:

«Стаття 288а. (1) Суддя, судовий засідатель, прокурор або орган розслідування, який при здійсненні повноважень із метою незаконного пред'явлення особі обвинувачення, її засудження чи позбавлення волі або захисту іншої особи від належного їй за законом покарання:

1. складає, змінює, подає або використовує документ, запис чи інший матеріал, важливий для предмета доказування, знаючи, що він неавтентичний або змінений чи неправдиво засвідчує виконання процесуальної дії або обставину, важливу для справи;
2. незаконно знищує, підмінює або приховує матеріал, важливий для предмета доказування, який отримано або зібрано у зв'язку з перевіркою відомостей про злочин чи кримінальним провадженням;
3. свідомо спотворює у виданому ним акті зміст доказового матеріалу щодо питання, важливого для підстав початку, відмови в початку, зупинення чи закриття провадження, обвинувачення, вини, покарання або позбавлення волі;
4. пред'являє чи підтримує обвинувачення або ухвалює обвинувальний вирок, знаючи, що особа не вчинила діяння або що діяння не становить злочину,

карається позбавленням волі на строк від трьох до десяти років і позбавленням прав за пунктами 6 і 7 статті 37(1), якщо поведінка не становить тяжкого злочину.

(2) Якщо внаслідок діяння за частиною (1) особу незаконно позбавлено волі більш ніж на шість місяців, а виконавець передбачав цей наслідок і бажав або допускав його, покаранням є позбавлення волі на строк від п'яти до дванадцяти років і позбавлення прав за пунктами 6 і 7 статті 37(1), якщо поведінка не становить тяжкого злочину.

(3) Добросовісна помилка у встановленні фактів або тлумаченні чи застосуванні закону не становить злочину за цією статтею. Інша оцінка достовірності або доказового значення матеріалів не прирівнюється до свідомо неправдивого викладення їхнього змісту. Скасування або зміна акта самі собою не встановлюють умислу й мети за частиною (1).

(4) Якщо те саме діяння відповідає ознакам цієї статті та статті 288, застосовується норма, що передбачає суворіше покарання. Це правило не виключає відповідальності за окремо вчинений злочин, зокрема хабарництво».

§ 28. У статті 289 вносяться такі зміни та доповнення:

1. Чинний текст стає частиною (1), в якій слова «від одного до шести років» замінюються словами «від одного до восьми років».

2. Додаються частини (2) і (3):

«(2) Якщо діяння за частиною (1) вчинене шляхом зловживання повноваженнями щодо призначення, підвищення, пониження, переведення, тимчасового відрядження або його припинення, звільнення чи тимчасового відсторонення від посади, оцінювання діяльності, визначення додаткової винагороди, дисциплінарного провадження або службового нагляду щодо особи, чи за вказівкою або на виконання рішення організованої злочинної групи,

СТОРІНКА 08 / 21 БОЛГАРСЬКОГО ОРИГІНАЛУ

покаранням є позбавлення волі на строк від двох до десяти років, якщо поведінка не становить тяжчого злочину. Якщо виконавець є службовою особою, суд також призначає позбавлення прав за пунктами 6 і 7 статті 37(1).

(3) Правомірне подання клопотання, заперечення, скарги, прокурорського протесту або правових доводів не становить схиляння до порушення службового обов'язку в значенні цієї статті».

§ 29. У статті 301 вносяться такі зміни:

1. У частині (1) слова «до шести років» замінюються словами «від одного до десяти років».
2. У частині (2) слова «до восьми років» замінюються словами «від двох до десяти років».
3. У частині (3) слова «до десяти років» замінюються словами «від трьох до десяти років».

§ 30. У статті 302 вносяться такі зміни:

1. У літері «а» слова «від трьох до десяти років» замінюються словами «від п'яти до дванадцяти років».
2. У літері «б» слова «від трьох до п'ятнадцяти років» замінюються словами «від п'яти до п'ятнадцяти років».

§ 31. У статті 304 вносяться такі зміни:

1. У частині (1) слова «до шести років» замінюються словами «від одного до десяти років».
2. У частині (2) слова «до восьми років» замінюються словами «від двох до десяти років».

§ 32. У статті 304а слова «до десяти років» замінюються словами «від трьох до десяти років».

§ 33. У статті 304б вносяться такі зміни та доповнення:

1. У частині (1) слова «до шести років або штраф» замінюються словами «від двох до восьми років і штраф».
2. У частині (2) слова «до трьох років або штраф» замінюються словами «від одного до шести років і штраф».
3. Додаються частини (3) і (4):

«(3) Якщо діяння за частиною (1) або (2) стосується здійснення впливу на суддю, судового засідателя, прокурора або орган розслідування у зв'язку з кримінальним провадженням чи перевіркою відомостей про злочин, покаранням є позбавлення волі на строк від трьох до десяти років і штраф, передбачений відповідною частиною.

(4) Якщо злочин за цією статтею вчинений службовою особою з використанням службового становища, суд також призначає позбавлення прав за пунктами 6 і 7 статті 37(1)».

§ 34. У статті 305а вносяться такі зміни та доповнення:

1. Чинний текст стає частиною (1), в якій слова «до трьох років» замінюються словами «від одного до шести років».

2. Додається частина (2):

«(2) Якщо посередництво за частиною (1) стосується дії чи бездіяльності судді, судового засідателя, прокурора або органу розслідування у кримінальному провадженні чи перевірці відомостей про злочин, покаранням є позбавлення волі на строк від двох до восьми років і штраф за частиною (1), якщо поведінка не становить тяжчого злочину».

СТОРІНКА 09 / 21 БОЛГАРСЬКОГО ОРИГІНАЛУ

§ 35. У статті 342 вносяться такі зміни:

1. У частині (3), літері «в», слова «від десяти до двадцяти років» замінюються словами «від п'ятнадцяти до тридцяти років», а слова «від п'ятнадцяти до двадцяти років» - словами «від двадцяти до тридцяти років».
2. У частині (4), літері «в», слова «від дванадцяти до двадцяти років» замінюються словами «від вісімнадцяти до тридцяти років», а слова «від тринадцяти до двадцяти років» - словами «від двадцяти до тридцяти років».

§ 36. У статті 343 додається частина (6):

«(6) Якщо смерть спричинена при керуванні моторним транспортним засобом, діяння становить особливо тяжкий випадок, а виконавець передбачав можливість заподіяння смерті, але розраховував її відвернути, покаранням є позбавлення волі на строк від п'ятнадцяти до тридцяти років або довічне позбавлення волі, якщо смерть спричинена одним із таких порушень:

1. перевищення дозволеної швидкості більш ніж на п'ятдесят кілометрів на годину в населеному пункті або більш ніж на вісімдесят кілометрів на годину поза ним;
2. участь у несанкціонованих перегонах на дорозі, відкритій для загального користування;
3. умисний рух у напрямку, протилежному дозволеному, на автомагістралі або швидкісній дорозі.

Застосування цієї частини вимагає встановлення причинного зв'язку між конкретним порушенням і смертю. Відмова від перевірки на алкоголь або наркотичні речовини сама собою не встановлює ані порушення, ані форми вини за цією частиною. При умисному заподіянні смерті застосовуються положення про відповідний умисний злочин. За одночасної наявності обставин частини (3) або (4) також застосовується частина (5)».

§ 37. У статті 343а додається частина (3):

«(3) У випадках статті 343(6), якщо виконавець зробив усе залежне від нього для допомоги потерпілому або потерпілим, покаранням є позбавлення волі на строк від десяти до двадцяти п'яти років».

§ 38. У статті 343г додається частина (3):

«(3) При призначенні довічного позбавлення волі за злочин статті 343(6) позбавлення права керувати моторним транспортним засобом призначається на строк від тридцяти одного до тридцяти п'яти років. Строк починається з набрання вироком законної сили. Незалежно від впливу цього строку засуджений не може здійснювати це право під час відбування довічного позбавлення волі або позбавлення волі, яким його замінено. Статті 49(4) і 59(4) застосовуються відповідно».

ПЕРЕХІДНІ ТА ПРИКІНЦЕВІ ПОЛОЖЕННЯ

§ 39. До статті 35(2) Кримінального процесуального кодексу (оприлюднений у «Държавен вестник», № 86 за 2005 р.; змінений і доповнений, № 46 і 109 за 2007 р., № 69 і 109 за 2008 р., № 12, 27, 32 і 33 за 2009 р., № 15, 32 і 101 за 2010 р., № 13, 33, 60, 61 і 93 за 2011 р., № 19, 20, 25 і 60 за 2012 р., № 17, 52, 70 і 71 за 2013 р., № 21 за 2014 р., № 14, 24, 41, 42, 60, 74 і 79 за 2015 р., № 32, 39, 62, 81 і 95 за 2016 р., № 13, 63 і 101 за 2017 р., № 7, 44, 87 і 96 за 2018 р., № 7, 16 і 83 за 2019 р., № 98, 103 і 110 за 2020 р., № 9, 16, 20, 41, 80 і 85 за 2021 р., № 32 і 62 за 2022 р., № 48, 69, 84 і 86 за 2023 р., № 18, 36 і 39 за 2024 р., № 61, 65 і 97 за 2025 р., № 16, 32, 51 і 59 за 2026 р.) вносяться такі доповнення:

1. Після «287а» додається: «288, 288а, 289,».
2. Після слів «стаття 343(1), літера “в”, частина (3), літера “б”, та частина (4)» додається: «, стаття 343а(3)».
3. Додається друге речення: «Окружному суду також підсудні в першій інстанції всі інші справи про злочини, за які Особлива частина Кримінального кодексу передбачає довічне позбавлення волі або довічне позбавлення волі без заміни, з урахуванням частин (4) і (5) та спеціальних правил глави тридцять першої».

§ 40. Для діянь, учинених до набрання чинності цим Законом, застосовний кримінальний закон визначається відповідно до статті 2 Кримінального кодексу. Положення, які встановлюють злочин або передбачають суворіше покарання, не мають зворотної дії. Судові провадження, розпочаті до набрання Законом чинності, завершуються за попередніми правилами підсудності.

§ 41. Протягом трьох років після набрання Законом чинності Міністерство юстиції проводить подальшу оцінку впливу та оприлюднює результати. Оцінка охоплює призначені й фактично відбулі покарання, застосування статей 55, 58а і 63, рішення, скасовані або змінені через явну несправедливість, рецидив, застосування статей 288, 288а, 289, 302, 304б і 305а, тривалість і результати проваджень щодо цих злочинів та витрати виконання покарань. Дані обробляються й оприлюднюються в узагальненому вигляді без ідентифікації фізичних осіб.

§ 42. Цей Закон набирає чинності через шість місяців після оприлюднення у «Държавен вестник».

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

до проєкту Закону про внесення змін і доповнень до Кримінального кодексу

1. Причини, що зумовлюють прийняття

Проект закону поєднує підвищення покарань за окремі тяжкі злочини з прямими вимогами пропорційності та вмотивованого призначення покарання, а також додатковим кримінально-правовим захистом від умисного перешкоджання кримінальному правосуддю та його корупційного спотворення. Предмет охоплює вбивство, цілеспрямоване заподіяння тяжкого тілесного ушкодження, зґвалтування, насильницьке заволодіння майном, крадіжку з проникненням до житла, шахрайство, хабарництво, торгівлю впливом, злочинне втручання в правосуддя та особливо тяжкі випадки заподіяння смерті при керуванні моторним транспортним засобом.

Межі покарання повинні дозволяти відповідність санкції тяжкості конкретного злочину. Вищий максимум розширює доступну реакцію на винятково тяжкі випадки; вищий мінімум виражає законодавчу оцінку типової тяжкості відповідного злочину. Ці рішення зберігають необхідність індивідуалізації покарання судом. Підвищення покарань саме собою не доводить емпірично зниження злочинності й не обґрунтовує обіцянки конкретного масштабу такого ефекту.

Підвищення для основних складів потребує узгодження з їхніми кваліфікованими та привілейованими формами. Тому зміни також охоплюють статті 116, 124, 131, 131а, 196, 196а, 197, 199, 210, 211, 302, 304а і 342. Без цього зв'язку тяжча форма могла б мати нижчий максимум або невинновано нижчий мінімум, тоді як повернення вилученого майна або допомога потерпілому могли б не мати послідовно врегульованого наслідку.

Законному кримінальному переслідуванню можна перешкоджати шляхом умисного невиконання службових обов'язків, приховування матеріалів, спотворення доказового змісту та незаконного впливу на службових осіб. Ті самі способи можуть використовуватися для переслідування невинної особи. Чинні склади службових злочинів, неправдивого обвинувачення, підроблення записів, перешкоджання кримінальному переслідуванню та хабарництва захищають окремі аспекти цього суспільного інтересу. Пропонується конкретніше регулювання службових форм такої поведінки та узгодження суворості покарань.

Втручання спрямоване на умисну протиправну поведінку за встановлених ознак злочину. Воно не виходить із того, що відмова розпочати провадження, зупинення, закриття або виправдання за своєю природою протиправні. Такі акти є обов'язковими за законодавчих передумов. Кримінально-правовий захист має стримувати як незаконне убезпечення особи від відповідальності, так і свідоме переслідування та засудження невинного.

Проект є цільовою реформою визначених правових інститутів. Це не повна рекодифікація Кримінального кодексу (КК), і він не ґрунтується на твердженні, що будь-яке неправильне застосування закону є злочинним. Ефективна перевірка конкретних процесуальних актів також вимагає відповідних процесуальних гарантій; суворіші покарання їх не замінюють.

2. Цілі та основні законодавчі рішення

2.1. Індивідуалізація покарання, сукупні покарання та довічне позбавлення волі

Доповнення до статті 23 обмежує оцінку злочинами, включеними до сукупності. Сукупне покарання не можна підвищувати через припущення про іншу злочинну діяльність. Вимагаються окремі мотиви застосування або незастосування статті 24, але не запроваджується автоматичне збільшення або механічне додавання покарань. Зберігаються межі статті 24: до половини понад найсуворіше покарання, обране як сукупне, без перевищення ані суми окремих покарань, ані максимуму відповідного виду покарання. Стаття 27 продовжує окремо регулювати приєднання покарань при вчиненні злочину після попереднього засудження.

Стаття 54 доповнюється послідовністю судової оцінки та вимогою пояснювати зв'язок між установленими фактами й обраним видом і суворістю покарання. Зберігається чинна заборона статті 56 подвійно враховувати ознаки складу. Реалізація права на мовчання, заперечення обвинувачення та правомірний захист не можуть збільшувати покарання. Інше недоведене обвинувачення не може замінювати встановлених відомостей про суспільну небезпечність виконавця.

Довічне позбавлення волі передбачається як можливе граничне покарання за додаткові злочини. Це законодавчий максимум, а не типове, презюмоване або обов'язкове покарання. За статтею 38а(2) суд повинен окремо встановити виняткову тяжкість конкретного злочину та чому навіть допустиме позбавлення волі на певний строк не досягне цілей статті 36. Кваліфікація як «особливо тяжкий випадок» або наявність іншої кваліфікуючої ознаки не замінює цієї оцінки. Нових випадків довічного позбавлення волі без заміни не створюється.

Зберігається заміна за статтею 38а(3) на тридцять років позбавлення волі після відбуття щонайменше двадцяти років із зарахуванням відбутого за частиною (5). Засуджений має самостійне право звернутися до суду за статтею 449 Кримінального процесуального кодексу (КПК); рішення підлягає перевірці за статтею 450 КПК, а після відмови нова заява допустима за законодавчих умов. Заміна не означає автоматичного звільнення. Фактична доступність перегляду та умови ресоціалізації є істотними гарантіями при кожному застосуванні розширеної санкції.

Зміна статті 39(2) допускає строки понад двадцять років лише у прямо встановлених випадках. Вона потрібна й для нового кваліфікованого необережного транспортного злочину, оскільки чинний виняток для злочинів Особливої частини обмежений умисними злочинами. Розширення узгоджене з конкретними запропонованими санкціями й не надає загального повноваження перевищувати законодавчі максимуми.

2.2. Життя та тілесна недоторканність

У статті 115 чинні десять-двадцять років замінюються п'ятнадцятьма-тридцятьма роками та альтернативою довічного позбавлення волі. Підвищення враховує незворотне умисне позбавлення життя. Мінімум за кваліфіковане вбивство статті 116(1) підвищується до двадцяти років, строковий максимум - до тридцяти, зі збереженням чинних найсуворіших альтернатив. Це підтримує розмежування основного й кваліфікованого складів та узгоджує частину (1) з чинними межами частини (2). Привілейовані форми вбивства не

СТОРІНКА 13 / 21 БОЛГАРСЬКОГО ОРИГІНАЛУ

прирівнюються до цих злочинів. У кожному випадку конкретне покарання визначається за статтями 54-58 за наявності відповідних передумов.

Нова стаття 128(3) охоплює прямий умисел на заподіяння тяжкого uszkodження. Вона вимагає довести, що виконавець мав намір заподіяти uszkodження виду, переліченого в частині (2); сам тяжкий наслідок не доводить такого умислу. Узгоджуються кваліфіковані склади тілесного uszkodження, небезпечний рецидив та необережно спричинена смерть від цього умисного uszkodження. За умислу на заподіяння смерті застосовуються норми про вбивство.

Для прямо задуманого тяжкого тілесного uszkodження межі від п'яти до двадцяти років відображають як тривалу шкоду здоров'ю, так і доведену спрямованість волі виконавця на цей результат. Мінімуми сім, десять і дванадцять років за статтями 131(3) та 131a(2) диференціюють додаткову тяжкість кваліфікуючих ознак і небезпечного рецидиву. При подальшій необережно заподіяній смерті стаття 124(5) підвищує межі до десяти-тридцяти років, а при небезпечному рецидиві - до п'ятнадцяти-тридцяти. Прямо зберігається пом'якшений режим статті 124(2) і (4). Альтернатива довічного позбавлення волі для кожного з цих злочинів вимагає самостійного застосування статті 38a, а не висновку лише з виду uszkodження.

2.3. Сексуальна свобода та недоторканність

Зґвалтування отримує загальний склад, застосовний незалежно від статі потерпілого та виконавця. Визначаються конкретні форми проникнення, зокрема проникнення в тіло виконавця або третьої особи, фактично здійснене потерпілим унаслідок примусу. Закінчений злочин відмежовується від замаху за загальними правилами. Проникнення іншими частинами тіла або предметами потребує сексуального характеру дії, визначеного її природою, метою та обставинами. Самої анатомічної подібності недостатньо для включення медичної діяльності до цього складу.

Охоронюваний інтерес - вільне рішення щодо конкретної дії. Згода стосується певної дії та може бути відкликана; мовчання, відсутність фізичного опору й попередні відносини самі собою її не встановлюють. Потерпілий не зобов'язаний доводити фізичний опір. Тягар доказування відсутності згоди та її охоплення умислом виконавця залишається на стороні обвинувачення. Застосовуються загальні правила про вину й фактичну помилку; кримінальна відповідальність без вини не запроваджується.

Цей підхід відповідає обов'язку ефективно захищати сексуальну автономію за статтями 3 і 8 Європейської конвенції з прав людини (ЄКПЛ), як пояснено в рішенні М. С. проти Болгарії від 4 грудня 2003 року, заява № 39272/98, §§ 153 і 166. Рішення не визначає конкретних запропонованих покарань; вони є самостійною законодавчою оцінкою. Градація від п'яти-двадцяти через сім-двадцять п'ять і десять-тридцять до п'ятнадцяти-тридцяти років ураховує вік і залежність потерпілого, вчинення групою, рецидив та додаткові тяжкі наслідки. Альтернатива довічного позбавлення волі забезпечує захист від винятково тяжких індивідуальних злочинів за обмеження статті 38a.

Вік до шістнадцяти років обтяжує доведене зґвалтування, але сам собою не замінює ознак основного складу. Згода, що не виключає застосування спеціальних вікових складів, не перетворюється автоматично на відсутність згоди для цілей зґвалтування. Зберігається захист дітей за іншими застосовними нормами. Субсидіарні правила статей 149, 150, 151, 153 і 157 регулюють перетин щодо того самого діяння й не виключають відповідальності за окремі самостійні діяння.

2.4. Власність і шахрайство

Крадіжка з проникненням до житла зачіпає як власність, так і безпеку особистого простору. Кваліфікований склад охоплює незаконне проникнення навіть за тимчасової відсутності мешканця. Озброєна форма вимагає доведеної мети використати зброю або предмет проти особи для вчинення крадіжки, утримання вилученого майна або втечі. Наявності предмета без такої мети недостатньо. Межі від двох до чотирнадцяти років за неозброєне проникнення відображають додаткове порушення недоторканності житла. За доведеної готовності використати зброю або предмет проти особи мінімум становить п'ять років, строковий максимум - двадцять. Альтернатива довічного позбавлення волі не виправдовується самим носінням зброї: необхідні всі додаткові передумови статті 38а, зокрема оцінка конкретної небезпеки для людей.

Регулюються відповідні випадки небезпечного рецидиву та винятково великих розмірів. Окреме покарання того самого вилучення і як крадіжки, і як насильницького заволодіння виключене. За наявності ознак насильницького заволодіння застосовується стаття 198 або 199.

Повернення або відшкодування майна залишається підставою пом'якшеного режиму неозброєної крадіжки з проникненням до житла: від одного до десяти років за пунктом 6 статті 197, а для великих розмірів - від двох до дванадцяти за пунктом 7. Прямі винятки в пунктах 3 і 4 усувають перетин із чинним покаранням до восьми років, коли проникнення також пов'язане зі зламанням перешкоди, використанням технічного засобу або іншою переліченою ознакою. Нові пункти 6 і 7 прямо виключають озброєну форму, небезпечний рецидив та випадки статті 196а. Чинний пом'якшений режим пункту 5 зберігається лише для статті 196а(1).

Для основного складу насильницького заволодіння поєднання примусу та посягання на власність обґрунтовує запропоноване підвищення з трьох-десяти до п'яти-двадцяти років; за статтею 199(1) кваліфікуючі ознаки обґрунтовують вісім-тридцять років, а за частиною (2) строкові межі підвищуються до двадцяти-тридцяти. Альтернативи довічного позбавлення волі застосовуються за самостійних обмежень Загальної частини. Для шахрайства пропонується спільний максимум десять років із диференційованими мінімумами: один рік за статтею 209(1), загальний мінімум статті 39(1) для статті 209(2), три роки за статтею 210 та п'ять за статтею 211. Нижчий мінімум за використання вже наявної помилки відрізняє цю форму від активного її створення. Вищі мінімуми кваліфікованого шахрайства враховують конкретний спосіб, повторність, розмір або небезпечний рецидив. Менш тяжкі випадки за статтею 209(3) та спеціальні склади окремих видів шахрайства зберігаються.

2.5. Винятково небезпечне керування, що спричинило смерть

Нова стаття 343(6) не застосовується до кожної смертельної ДТП. Необхідні одночасно особливо тяжкий випадок, конкретне перелічене порушення, причинний зв'язок зі смертю та передбачення можливості смерті із самовпевненим розрахунком на її відвернення. Кількісні пороги швидкості й вичерпний перелік порушень спрямовані на передбачуваність. Довічне позбавлення волі також вимагає додаткової оцінки статті 38а(2).

Запропоновані п'ятнадцять-тридцять років та альтернатива довічного позбавлення волі є істотною зміною каральної політики щодо необережного наслідку. Обґрунтування полягає в поєднанні особливо тяжкого випадку, точно визначеної надзвичайно небезпечної поведінки та фактичного передбачення смерті. Усвідомлена необережність не прирівнюється до

СТОРІНКА 15 / 21 БОЛГАРСЬКОГО ОРИГІНАЛУ

умислу: потрібно встановити конкретні обставини, на які виконавець розраховував для відвернення смерті. Довічне позбавлення волі додатково потребує окремого доказування виняткової тяжкості за статтею 38а та мотивів недостатності строкового покарання. Ані смертельного наслідку, ані самого перевищення швидкості недостатньо для такого покарання.

Стаття 342 узгоджується, щоб уникнути нижчого строкового покарання за умисно спричинену смерть у транспортному злочині. За літерою «в» частини (3) пропонуються п'ятнадцять-тридцять років, а для особливо тяжкого випадку - двадцять-тридцять або довічне позбавлення волі. За кваліфікованим складом літери «в» частини (4) мінімум становить вісімнадцять років, а в особливо тяжкому випадку - двадцять, із тим самим строковим максимумом і збереженою альтернативою довічного позбавлення волі. Отже, у порівнянних особливо тяжких випадках мінімум за умисне заподіяння смерті вищий, ніж за усвідомлену необережність. Зміна не змінює ознак або сфери складів статті 342.

Надання всієї можливої допомоги зумовлює окремі нижчі межі від десяти до двадцяти п'яти років. Зберігається стимул рятувати життя. Відмова від перевірки на алкоголь або наркотичні речовини сама собою не доводить спеціальних передумов. При умисному заподіянні смерті застосовуються положення про відповідний умисний злочин. За одночасної наявності обставин статті 343(3) або (4) зберігається застосування чинної частини (5) щодо вилучення та еквівалентної вартості; новий кваліфікований склад не усуває цього наслідку.

Строк одночасного позбавлення права керувати моторним транспортним засобом прямо регулюється при фактичному призначенні довічного позбавлення волі за новою статтею 343(6). Межі тридцять один-тридцять п'ять років узгоджуються з тридцятирічним строком після заміни за статтею 38а(3) та додатковими одним-п'ятьма роками за статтею 343г(2). Індивідуалізація, скорочення та зарахування за загальними правилами зберігаються. Сплив строку не дозволяє здійснювати право під час довічного позбавлення волі або позбавлення волі, яке його замінило. Якщо первинним вироком призначено строкове позбавлення волі, зокрема після застосування статті 55, 58а або 63, залишається застосовною частина (2).

2.6. Умисне перешкоджання кримінальному переслідуванню

Зміни статті 288 зберігають спеціальну мету убезпечення особи від належного їй за законом покарання. Основна санкція підвищується з одного-шести до двох-восьми років. Межі від трьох до десяти років передбачаються, якщо діяння вчинене суддею, судовим засідателем, прокурором або органом розслідування при здійсненні відповідних повноважень чи за вказівкою або на виконання рішення організованої злочинної групи. Прямо включаються перевірки відомостей про злочини до початку кримінального провадження.

Кваліфікований випадок спричинення впливу строку давності кримінального переслідування за тяжкий злочин карається позбавленням волі від п'яти до дванадцяти років. Необхідні конкретне діяння, яке утворює склад, причинний зв'язок та умисел щодо наслідку. Самої участі службової особи в тривалому провадженні недостатньо. Потрібно встановити її внесок у перешкоджання, що відповідає ознакам злочину.

Строки давності, малозначність та інші законодавчі підстави відмови розпочати або закриття провадження зберігають своє призначення. Новий кваліфікований склад карає

СТОРІНКА 16 / 21 БОЛГАРСЬКОГО ОРИГІНАЛУ

умисне незаконне спричинення впливу строку давності й не скасовує вже насталою припинення можливості переслідування. Він не відновлює переслідування, строк давності якого вплив, і не створює зворотної дії менш сприятливого закону. Вищі максимуми окремих злочинів можуть змінити строки давності для майбутніх діянь за загальними правилами, що слід урахувати при оцінці впливу. Також застосовується абсолютний строк давності за статтею 81(3), а для злочинів проти неповнолітніх потерпілих у законодавчій сфері враховується спеціальний початок відліку за статтею 80(4). Нову кваліфікацію не можна використовувати для обходу цих правил. Застосування сприятливішого закону оцінюється за статтею 2 без поєднання окремих несприятливих і сприятливих частин різних редакцій у неіснуючий закон.

Підвищення максимуму понад п'ять років також важливе для поняття «тяжкий злочин» за пунктом 7 статті 93, зокрема щодо статті 304б(2) та статті 305а. Воно може змінити застосовність звільнення від кримінальної відповідальності за статтею 78а. Умове засудження за статтею 66 оцінюється за фактично призначеним покаранням та іншими законодавчими умовами, а не лише абстрактним максимумом. Ці наслідки належать до сфери реформи й не повинні подаватися як суто редакційний ефект.

2.7. Умисне спотворення доказової основи та переслідування завідомо невинної особи

Нова стаття 288а визначає конкретні виконавчі діяння: складання, зміна, подання або використання неавтентичного, зміненого чи неправдиво засвідчувального матеріалу; незаконне знищення, підміна або приховування відповідних матеріалів; свідоме спотворення доказового змісту в акті; пред'явлення обвинувачення або засудження особи зі знанням, що вона не вчинила діяння або що воно не становить злочину. Спільними передумовами є здійснення відповідних службових повноважень і спеціальна мета незаконного переслідування, засудження чи позбавлення волі або убезпечення іншої особи від належного їй покарання.

Захист охоплює також матеріали, отримані або зібрані під час попередньої перевірки відомостей про злочин. Їхня умисна підміна або приховування поза формально розпочатим провадженням також можуть зумовлювати відповідальність. Те, що матеріал не допущено як засіб доказування, не виправдовує його незаконного знищення із зазначеною спеціальною метою.

Свідоме спотворення змісту матеріалу відмежовується від оцінки його достовірності та доказової ваги. Інша оцінка того самого матеріалу вищою інстанцією не перетворює першу оцінку на злочин. Відповідальність не запроваджується лише за неповні мотиви, скасований акт, пропущений строк, виправдання або тлумачення, якому не віддали перевагу. Склад також охоплює свідоме переслідування або засудження за діяння, яке не є злочином, але все одно вимагає доведеного знання та спеціальної протиправної мети. Незгода з правовим висновком не замінює доказування цих ознак. Усі об'єктивні та суб'єктивні ознаки повинні бути доведені в загальному порядку.

Основні межі від трьох до десяти років за статтею 288а відображають поєднання зловживання судовою функцією, умисного спотворення та спеціальної протиправної мети. При спричиненні незаконного позбавлення волі понад шість місяців передбачаються п'ять-дванадцять років через тривале пряме втручання в особисту свободу.

СТОРІНКА 17 / 21 БОЛГАРСЬКОГО ОРИГІНАЛУ

Шестимісячний поріг відмежовує кваліфікований склад, при цьому коротше позбавлення волі не виключає основного. Потрібно довести як незаконність і тривалість позбавлення волі, так і причинний зв'язок та умисел щодо цього наслідку. Скасування заходу забезпечення явки обвинуваченого саме собою не доводить жодної з цих ознак.

Передбачаються субсидіарність та узгодження зі статтею 288, якщо те саме діяння утворює склад. Зберігається відповідальність за окремо вчинене хабарництво або інший самостійний злочин. Норма не робить автоматично недійсними акти в основній справі. Їхня зміна або скасування потребують належного процесуального шляху; пред'явлення службовій особі обвинувачення не є виною, встановленою остаточним вироком.

2.8. Тиск на здійснення правосуддя, хабарництво, торгівля впливом та посередництво

Основна санкція статті 289 підвищується до одного-восьми років. Кваліфікований склад із покаранням два-десять років охоплює схилення шляхом зловживання конкретно визначеними кадровими, оцінювальними, дисциплінарними та управлінськими повноваженнями, а також дії за вказівкою або на виконання рішення організованої злочинної групи. Правомірні клопотання, заперечення, скарги, прокурорські протести та правові доводи не є схиленням до порушення службового обов'язку.

Для основних форм пасивного й активного хабарництва максимум становить десять років, а мінімуми - один, два або три роки залежно від порушення службових обов'язків і зв'язку з іншим злочином. Підвищення враховує продаж владних повноважень та порушення правомірного ухвалення рішень. Відповідальне службове становище, вимагання, повторність або великий розмір обґрунтовують п'ять-дванадцять років за літерою «а» статті 302, а зв'язок з учиненим службовим злочином за літерою «б» - п'ять-п'ятнадцять. Найсуворіші межі статті 302а зберігаються. Чинні сукупні грошові покарання, конфіскація та позбавлення прав не скасовуються, як і передумови статті 306 для звільнення від покарання при вимаганні та негайному добровільному повідомленні.

За статтею 304б пропонуються два-вісім років для особи, яка одержує вигоду з метою здійснення впливу, та один-шість для особи, що надає вигоду, із сукупним штрафом. Різниця відображає окремі ролі учасників. Якщо вплив спрямовано на кримінальне правосуддя, спільні кваліфіковані межі становлять три-десять років через безпосередній ризик для встановлення злочинів і особистої свободи. Посередництво за статтею 305а карається одним-шістьма роками, а за спеціального зв'язку з дією чи бездіяльністю судового органу - двома-вісьма. Збережена субсидіарність запобігає використанню складу посередництва як менш суворої заміни доведеної тяжчої співучасті.

Зберігаються ознаки щодо неправомірної вигоди, відповідної поведінки та її спеціальної мети. Правомірне професійне представництво й захист не прирівнюються до торгівлі впливом. Позбавлення прав пов'язане зі встановленим зловживанням посадою та індивідуалізується за Загальною частиною.

2.9. Підсудність, дія в часі та підготовка до застосування

Супровідне доповнення статті 35(2) КПК забезпечує розгляд усіх нових злочинів, за які допустиме довічне позбавлення волі, окружним судом у першій інстанції зі збереженням спеціальної підсудності. Воно також прямо включає новий привілейований склад статті 343а,

СТОРІНКА 18 / 21 БОЛГАРСЬКОГО ОРИГІНАЛУ

частина (3), та склади статей 288, 288а і 289. Зберігаються застосовні спеціальні правила справ щодо членів судової влади та військової підсудності. Уже розпочаті судові провадження завершуються за попередніми правилами підсудності.

Суворіші покарання й нові склади застосовуються на майбутнє. Для діянь до набрання Законом чинності дотримується стаття 2 КК. Шестимісячне відкладення чинності дозволяє підготовку органів застосування та виконання покарань. Супровідні зміни підсудності включені до самого проекту; відповідно його прийняття не залежить від прийняття окремого проекту процесуальної реформи.

2.10. Тиск через кадрові повноваження та узгодження трьох законів

Кваліфікований склад статті 289(2) прямо охоплює основні кадрові та фінансові засоби неправомірного впливу, включно з тимчасовим відрядженням і відкликанням. Це дозволяє однаковий захист незалежно від здійснення повноваження адміністративним керівником або членом колегіального кадрового органу.

Відповідальність залишається особистою: необхідно довести конкретне схиляння до порушення службового обов'язку у зв'язку з правосуддям, зловживання повноваженням та умисел. Членство у Вищій судовій раді, участь у голосуванні або правомірне кадрове рішення самі собою не встановлюють злочину.

Маніпулювання інформаційними слідами, знищення документів і перешкоджання судовим рішенням уже можуть належати до чинних складів статей 282-285, 295-296, 308-311, 316, 319, 319б і 319в залежно від конкретних фактів та ознак відповідного злочину. Паралельні загальні склади з невизначеним змістом не створюються. Пропозиції щодо КПК та Закону про судову систему (ЗСС) передбачають збереження слідів, судову перевірку, відвід при конфлікті, вмотивовані кадрові рішення й реагування на встановлені порушення. Ці гарантії необхідні для застосування матеріального кримінального права; самі суворіші покарання не гарантують виявлення й покарання кожного зловживання.

3. Фінансові та інші ресурси, необхідні для застосування

Довші фактично відбуті строки позбавлення волі та ширша можливість довічного позбавлення волі можуть збільшити витрати на місткість установ, безпеку, охорону здоров'я, психологічну роботу та соціальну реінтеграцію. Проект не можна обґрунтовано подавати як бюджетно нейтральний.

Кількісний розрахунок вимагає річної кількості засуджень за змінювані склади, розподілу призначених строків, очікуваної зміни фактично відбутого, скорочень, умовних засуджень і дострокового звільнення, граничної вартості додаткового дня ув'язнення, наявної місткості та необхідних інвестицій. Для довічних покарань короткостроковий бюджетний ефект потрібно відрізнити від накопичення довгострокових витрат.

Нові й змінені злочини проти правосуддя вимагають навчання для відмежування помилки, що підлягає перегляду, від умисної злочинної поведінки. Потрібні ресурси для збирання та перевірки електронних слідів, версій актів, службового листування та руху доказових матеріалів. Слід урахувати можливу зміну навантаження на органи розслідування, прокуратуру й окружні суди та витрати експертної допомоги. Нового державного органу не створюється.

СТОРІНКА 19 / 21 БОЛГАРСЬКОГО ОРИГІНАЛУ

На цьому етапі фінансовий ефект кількісно не визначений. Недостатньо даних, щоб добросовісно вказати конкретну загальну суму або стверджувати, що чинні бюджети неодмінно достатні. У разі підтримки пропозиції Міністерство юстиції має конкретизувати оцінку за участю компетентних органів і відповідних розпорядників бюджетів за застосовною процедурою підготовки та внесення проєкту закону. Необхідні кошти слід планувати через застосовну бюджетну процедуру.

Шестимісячний строк до чинності дозволяє навчити членів судової влади та органи розслідування, підготувати методичні матеріали щодо нового складу згвалтування та злочинів проти правосуддя й спланувати виконання суворіших покарань.

4. Очікувані результати застосування, зокрема фінансові, та подальша оцінка

Очікувані результати - доступність суворіших покарань за доведені тяжкі злочини, послідовніше співвідношення основних і кваліфікованих складів, рівний захист від згвалтування та мотиви індивідуалізації покарання, які легше перевірити. Доповнення щодо правосуддя створюють конкретнішу законодавчу основу відповідальності за доведене умисне перешкоджання, маніпулювання матеріалами, переслідування завідомо невинного та незаконний вплив на службових осіб.

Ці очікування не означають, що прийняття Закону саме собою усуне корупцію, процесуальні зловживання або всі неправильні акти. Фактичний результат залежить від встановлення злочинів, незалежного розслідування, ефективного судового контролю та виконання покарань. Конкретного відсотка зниження злочинності не обіцяється.

Статті 55, 58а і 63 залишаються застосовними лише за відповідних матеріальних і процесуальних передумов. Заборона статті 369а КПК щодо скороченого судового дослідження за пунктом 2 статті 371 у справах умисного заподіяння смерті не змінюється. Отже, підвищені мінімуми не є безумовною нижньою межею в усіх провадженнях, але й зменшення за статтею 58а не є універсально доступним для кожного злочину. Довічне позбавлення волі неповнолітнім не призначається: застосовується заміна за статтею 63. Проте передбачення його як альтернативи може підвищити застосовні строкові межі цієї статті; цей ефект потрібно оцінювати окремо, зокрема за віковими групами та з огляду на виховну мету статті 60.

Позитивний фінансовий результат неможливо кількісно визначити заздалегідь. Потенційне зменшення злочинної шкоди не є автоматично економією державного бюджету. Додаткові надходження від штрафів і вилучення також не можна наперед вважати достатніми для покриття витрат розслідування, судового провадження та виконання покарань.

Передбачена трирічна подальша оцінка має охоплювати призначені та фактично відбулі покарання, застосування статей 55, 58а і 63, рішення, скасовані або змінені через явну несправедливість, рецидив і витрати виконання. Для злочинів проти правосуддя слід відстежувати кількість, тривалість і результати проваджень, підстави закриття та виправдання, доведені способи вчинення й застосування позбавлення прав. Зростання кількості розпочатих

СТОРІНКА 20 / 21 БОЛГАРСЬКОГО ОРИГІНАЛУ

проваджень саме собою не повинно вважатися доказом ефективності. Дані оприлюднюються в узагальненому вигляді із захистом персональних даних.

5. Аналіз відповідності праву Європейського Союзу, Конституції та міжнародним зобов'язанням

Проект розроблено з урахуванням принципів законності, особистої та винної відповідальності, рівності, пропорційності й презумпції невинуватості. Нові склади вимагають доказування кожної об'єктивної та суб'єктивної ознаки. Суворіші покарання застосовуються на майбутнє з дотриманням статті 2 КК, статті 5(3) Конституції та статті 7 Європейської конвенції з прав людини.

Пропозиція суворіших покарань є здійсненням законодавчого розсуду, обмеженого статтями 4(1), 30 і 31 Конституції та статтею 35(3) КК. Рішення Конституційного суду № 8 від 17 липня 2025 року у конституційній справі № 15/2024 підтверджує компетенцію визначати кримінальну політику та вимогу чіткості й передбачуваності кримінальних норм. Рішення № 4 від 30 квітня 2025 року у конституційній справі № 29/2024, ухвалене у справі про адміністративне стягнення, має значення для загальної вимоги справжньої індивідуалізації та пропорційності. Жодне рішення не засвідчує наперед конституційності конкретних запропонованих меж. Це залежить від обґрунтованої законодавчої диференціації та ефективних гарантій застосування.

Права за статтями 47-49 Хартії основних прав Європейського Союзу мають значення в межах її сфери за статтею 51. Передбачені межі зберігають індивідуалізоване судове призначення покарання, а нові злочини проти правосуддя обмежені конкретно визначеною умисною поведінкою. Підвищення покарань не усуває вимоги пропорційності суворості конкретного покарання злочину.

Директива 2011/93/EU важлива для захисту дітей, а Директива 2012/29/EU - для прав і захисту потерпілих. Проект не знижує вікового захисту й не перекладає на потерпілого тягар доказування відсутності згоди. Директива (EU) 2017/1371 має значення для шахрайства та корупції, що зачіпають фінансові інтереси Союзу; відповідні спеціальні склади зберігаються. Цей проект не подається як повне перенесення цих актів до національного законодавства.

Для злочинів, пов'язаних зі здійсненням судової влади, вирішальними є статті 117(2) та 132(1) Конституції. Незалежність застосування закону поєднується з відповідальністю за умисний злочин публічного обвинувачення. Добросовісна помилка, інша оцінка доказів і саме скасування акта не замінюють виконавчого діяння, умислу та спеціальної мети. Загальна кримінальна відповідальність за несприятливий результат справи або незгоду з правовою думкою члена судової влади не створюється.

Захист від свідомого переслідування невинного й маніпулювання доказами відповідає вимогам особистої свободи та справедливого суду за статтями 5 і 6 ЄКПЛ. Він не відступає від остаточності судових рішень і не дозволяє скасувати остаточний акт поза передбаченими процесуальними засобами. Право обвинуваченої службової особи на захист та презумпція її невинуватості залишаються повністю застосовними.

Розширення довічного позбавлення волі поєднується зі збереженням правової можливості перегляду й заміни. Чинний режим довічного позбавлення волі без заміни не поширюється на нові

СТОРІНКА 21 / 21 БОЛГАРСЬКОГО ОРИГІНАЛУ

злочини. Рішення Європейського суду з прав людини від 8 липня 2014 року у справі *Narakchiev i Tolumov* проти Болгарії, заяви № 15018/11 та 61199/12, §§ 246 і 264, пов'язує відповідність статті 3 ЄКПЛ із реальною перспективою перегляду та справжньою можливістю ресоціалізації. Формальної наявності правового механізму недостатньо без ефективного застосування. Збереження заміни не усуває обов'язку забезпечити умови справжньої соціальної реінтеграції.

Проект і пояснювальна записка становлять пропозицію за статтею 18 Закону про нормативні акти. Під час подальшої розробки та внесення проекту закону компетентні органи здійснюють застосовну оцінку впливу, громадські консультації та міжвідомче узгодження. При поданні проекту на розгляд Ради міністрів також готується висновок за статтею 28(3) Закону про нормативні акти щодо відповідності ЄКПЛ і практиці Європейського суду з прав людини. Цей аналіз не замінює такої інституційної процедури.

Законодавчі джерела та судова практика

Перевірку проведено за офіційно оприлюдненими текстами станом на 25 вересня 2026 року. Для КК використано консолідовану редакцію з останньою відображеною зміною в «Державен вестник», № 55 від 16 червня 2026 року, для КПК - редакцію з останньою відображеною зміною в «Державен вестник», № 59 від 30 червня 2026 року.

1. Кримінальний кодекс - Міністерство юстиції.
2. Кримінальний процесуальний кодекс - Міністерство юстиції.
3. Конституція Республіки Болгарія - Міністерство юстиції.
4. Закон про нормативні акти - Міністерство юстиції.
5. Європейська конвенція з прав людини - офіційний болгарський текст.
6. Хартія основних прав Європейського Союзу - EUR-Lex.
7. Директива 2011/93/EU - EUR-Lex.
8. Директива 2012/29/EU - EUR-Lex.
9. Директива (EU) 2017/1371 - EUR-Lex.
10. Європейський суд з прав людини, *Narakchiev i Tolumov* проти Болгарії, рішення від 8 липня 2014 року, заяви № 15018/11 та 61199/12 - HUDOC.
11. Європейський суд з прав людини, *М. С.* проти Болгарії, рішення від 4 грудня 2003 року, заява № 39272/98, §§ 153 і 166 - HUDOC.
12. Конституційний суд, рішення № 4 від 30 квітня 2025 року у конституційній справі № 29/2024.
13. Конституційний суд, рішення № 8 від 17 липня 2025 року у конституційній справі № 15/2024.

Автор і заявник пропозиції за статтею 18 Закону про нормативні акти:

Маріан Георгієв Іванов, адвокат

Софійська адвокатська колегія, індивідуальний адвокатський реєстраційний номер 1800713910

Електронна адреса: ivanov.bg.sf@gmail.com

25 вересня 2026 року

Кваліфікований електронний підпис: